

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนาที่เน้นการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิต 2) การแสวงหาแนวทาง วิธีการและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิต และ 3) การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิต โดยมีสาระสำคัญที่จะนำเสนอในบทสรุป ประกอบด้วย 3 ประเด็น ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม จังหวัดสระบุรี โดยเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อมั่นว่าผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ทุกฝ่ายมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมได้ ถ้าได้รับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้เป็นการสร้างโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิต ทุกฝ่ายมาร่วมกันเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาในแต่ละขั้นตอนตามความเหมาะสม โดยกรอบในการวิจัยและพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม คือ ความรู้ที่ใช้ในการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม เทคนิคที่ใช้ในการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม จังหวัดสระบุรี สรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า พระนิสิตทุกรูปเคยทำหน้าที่เป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน ส่วนมากจะมีอายุระหว่าง 20 - 25 ปี จบการศึกษาระดับดับปริญญาตรีทุกรูปและจบนักธรรมชั้นเอกทุกรูป เหตุผลที่ทำหน้าที่เป็นพระวิทยากรเพราะว่าได้ช่วยเผยแพร่พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกแนวทางหนึ่ง

1.2 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า พระนิสิตมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ความคิดเห็นที่มีต่อสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า พระนิสิตที่มีความคิดเห็นที่ดีต่อสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

1.4 การปฏิบัติต่อสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า พระนิสิตมีการปฏิบัติที่ดีในเรื่องสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ปัญหาในเรื่องการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ปัญหาที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการผลิตสื่อเพื่อการอบรมที่เกิดขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือ หลักการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เข้ารับการอบรม และรูปแบบและกระบวนการอบรมที่ดี

1.6 ความจำเป็นและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ควรพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างมาก การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการผลิตสื่อเพื่อการอบรมในระดับมาก ส่วนเทคนิคการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับมาก รูปแบบและกระบวนการอบรมที่ดีในระดับค่อนข้างมาก

2. การแสวงหาแนวทาง วิธีการและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบุญรัตนาราม จังหวัดสระบุรี

2.1 แนวทางและวิธีการในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตตามที่มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมประชุมระดมความคิดได้เสนอแนวทางและวิธีการโดยจัดโครงการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้กับพระนิสิต ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ดังนี้

2.1.1 รูปแบบและกระบวนการอบรมที่ดี เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้พระนิสิตมีความรู้ความเข้าใจในการจัดค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม สามารถปรับใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่มาเข้ารับการอบรมที่แตกต่างกัน วัย การศึกษา เพศ อาชีพ ได้

2.2.2 การใช้สื่อและการผลิตสื่อเพื่อการอบรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้พระนิสิตใช้สื่อเทคโนโลยีได้และสามารถผลิตสื่อเพื่อใช้ในการอบรมได้

2.2.3 เทคนิคการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เข้ารับการอบรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้พระนิสิตได้เรียนรู้เทคนิคในการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เข้ารับการอบรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเวลาจัดค่ายอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.4 คุณสมบัติของการเป็นพระวิทยากรที่ดี เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้พระนิสิตได้เรียนรู้ถึงคุณสมบัติของพระวิทยากรที่ดี ว่าการที่จะเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องมีหลักการ คุณสมบัติอะไรบ้าง

2.2.5 สารธรรมจากพุทธสุภาษิต คติธรรมสอนใจ เป็นกิจกรรมที่ต้องการให้พระนิสิตได้เห็นความสำคัญในพุทธสุภาษิต คติธรรมสอนใจ จะนำมาใช้อย่างไรในเมื่อการอบรมแต่ละครั้งมีเวลาน้อยคงไม่สามารถอธิบายหลักธรรมยาวๆได้ครบทั้งหมด

2.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิต ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตไว้ร่วมกัน ดังนี้

2.2.1 พระนิสิตมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมตอบถูกต้องร้อยละ 80

2.2.2 พระนิสิตมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 90

2.2.3 พระนิสิตมีการปฏิบัติในเรื่องสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ร้อยละ 80

3. ผลการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตตามแนวทางและวิธีการพัฒนาที่ได้จากการแสวงหาร่วมกันของผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีดังนี้

3.1 ด้านความรู้ ความเข้าใจ พบว่า พระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม โดยมีผู้ตอบถูกต้องอยู่ในระดับมาก

3.2 ด้านความคิดเห็น พบว่า พระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 ด้านการปฏิบัติ พบว่า พระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีการปฏิบัติต่อสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.4 โครงการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมพบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันยังมีบางประเด็นที่พระนิสิตบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีในกระบวนการเป็นพระวิทยากร พระนิสิตยังมียุทธศาสตร์การอบรมเดิมๆ ในด้านของการใช้สื่อประกอบการอบรมก็ยังใช้สื่อเก่าที่มีอยู่แล้วไม่ได้หาเพิ่มเติมหรือผลิตสื่อใหม่เข้ามาเพิ่มเติมสื่อที่มีอยู่แล้ว ในด้านของชุดกลต่าง ๆ เกมกิจกรรมที่พระนิสิตนำมาประกอบการอบรมยังใช้เกมกิจกรรมเดิมในการอบรมแต่ละครั้ง เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมาย ในประเด็นดังกล่าว หากว่ากลุ่มเป้าหมายที่เคยมาเข้ารับการอบรมกลับเข้ามารับการอบรมอีกครั้งพระนิสิตที่ทำหน้าที่ก็จะกังวลในการทำหน้าที่เพราะกลุ่มเป้าหมายได้ทำกิจกรรมเหล่านั้นมาแล้วจากเหตุต่างๆ เหล่านี้ก็เป็นสาเหตุทำให้พระนิสิตที่ทำหน้าที่เป็นพระวิทยากรเกิดความเบื่อไม่อยากทำหน้าที่ในการอบรมเพราะได้ทำแต่รูปแบบเดิมๆ ซึ่งผลของการศึกษาสภาพปัจจุบันนี้ก็สอดคล้องกับสิ่งที่พบว่า พระนิสิตทุกรูปเคยทำหน้าที่เป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมร่วมกัน มีศักยภาพในการทำหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง มีความต้องการที่จะพัฒนาตัวเองเพื่อให้การทำหน้าที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปัญหาในพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ปัญหาที่เกิดจากใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่และขาดสื่อเพื่อการอบรม มากที่สุด รองลงมาคือเทคนิคการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เข้ารับการอบรมและรูปแบบและกระบวนการอบรมที่ดี

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิต จังหวัดสระบุรี ที่ได้จากการประชุมระดมความคิดเห็นและประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ตัวแทนผู้มีส่วนสำคัญ คือ พระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม และตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ เจ้าอาวาสวัดศรีบูรรัตนาราม เจ้าคณะอำเภอเมืองสระบุรี สามเณรผู้ช่วยการฝึกอบรมตัวแทนอาจารย์ที่นำเด็กมาเข้าค่าย ตัวแทนนักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ได้ร่วมกันเสนอแนะแนวทางโดยการจัดโครงการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมประกอบด้วยหัวข้อดำเนินกิจกรรม จำนวน 5 เรื่อง คือ รูปแบบและกระบวนการอบรมที่ดี การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการผลิตสื่อเพื่อการอบรม เทคนิคการสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เข้ารับการอบรม คุณสมบัติของการเป็นพระวิทยากรที่ดี และสาระธรรมจากพุทธสุภาษิต คติธรรมสอนใจ

ดังที่พระครูศรีปริยัติวิกรม วัชรพงษ์ ทินนาโก (2546, หน้า 180) ได้ศึกษาถึงเทคนิคและรูปแบบการเผยแพร่ธรรมของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) พบว่า ความสำเร็จในการเผยแพร่ธรรมเพราะอาศัยเทคนิคและวิธีการสอนหลากหลายและจะต้องมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนเพื่อเป็นจุดสนใจแก่ประชาชน เช่น บุคลิกลักษณะ รูปแบบของการบรรยายธรรม หลักธรรมและคำสอนที่ใช้ในการเผยแพร่และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง สื่อการสอนที่เป็นหนังสือ ธรรมและเครื่องเสียงมีอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วีดิทัศน์ เทปธรรมะ ดังที่สมชาย ัญญนกุล, (2526, หน้า 160) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของพระสงฆ์ว่าพระสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการอบรมของตนเองให้เหมาะสมกับคนผู้รับสาร ดังนั้นพระสงฆ์จะหาวิธีการจะสื่อเพื่อสอนให้คนเหล่านี้ให้สามารถอยู่ได้ภายในสภาพสังคมที่มีปัญหาเหล่านี้ ได้มีโอกาสที่จะปรับเปลี่ยนตัวเองเมื่อผิดพลาดไปแล้ว และบุคคลนี้เด็กหรือเยาวชนอยู่ในวงล้อมของสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการอบรมของพระสงฆ์โดยเฉพาะวัยรุ่น จะต้องมีการเปลี่ยนรูปแบบของการเทศน์บนธรรมมาสน์มาเป็นการบรรยายธรรมและแทรกสิ่งที่มีเหตุผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวันของวัยรุ่นดังที่พระมหาสมณญาณ รักษาภักดี (2542, หน้า 1- 2) ได้กล่าวถึงการฝึกอบรมไว้ว่า การฝึกอบรมนั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ เพราะวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมคือการช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้และเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตรประจำวัน การฝึกอบรมจึงถูกจัดขึ้นโดยตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า สามารถจะออกแบบจัดวางสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้เข้าอบรมเกิดการเรียนรู้และถ่ายโอนความรู้ไปสู่อีกสภาพแวดล้อมหนึ่ง ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีระบบเพื่อให้บุคคลมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมุ่งให้นาเอาไปใช้ในการปฏิบัติงานทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของพุทธศาสนาที่เชื่อในศักยภาพสูงสุดของมนุษย์ว่า มีภาวะเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และฝึกได้จนถึงเป็นสัตว์ประเสริฐ มองอีกแง่หนึ่งว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและจะประเสริฐได้ด้วยการฝึก มนุษย์จึงมีศักยภาพสูงสุดในการฝึกซึ่งหมายถึงพัฒนาตนได้

3. การพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิต

ผลการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม จังหวัดสระบุรี หลังจากที่ได้ผ่านการอบรมมาแล้ว พบว่า พระนิสิตมีระดับความรู้ส่วนใหญ่มาก จำนวน 13 ข้อ หรือคิดเป็นร้อยละ 86.67 และมีระดับความรู้ปานกลาง จำนวน 2 ข้อ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.33 พระนิสิตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมหลังผ่านการอบรมมาแล้วอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 14 รายการ หรือร้อยละ 93.33 และพระนิสิตมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 รายการ หรือร้อยละ 6.67 พระนิสิตมีการปฏิบัติในเรื่องสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการหรือ คิดเป็นร้อยละ 80 ผล

การประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การจัดทำโครงการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิต โดยการประเมินหลังจากผ่านอบรมมาแล้วส่วนใหญ่ให้ระดับการประเมินดีมาก จำนวน 14 รายการ และพอใช้ จำนวน 2 รายการ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ดังที่ มานพ ภูมิโคกรักษ์ (2546, หน้า 128) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนของพระวิทยากรในค่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ว่า ลักษณะของการอบรมในค่ายจะเป็นแบบเห็นผลได้ทันทีตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ โดยจะต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมให้ได้ ให้ความสำคัญที่จะทำความดี กล้าที่จะพูด และได้คิดหาวิธีทางออกที่ดีที่สุด การที่จะให้เกิดสิ่งเหล่านั้นจะต้องทำกันเป็นระบบ เป็นกระบวนการ มีการวางแผน มอบหน้าที่ให้แต่ละท่านทำหน้าที่กันอย่างเป็นระบบเป็นทีมในการทำการอบรม เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2542, หน้า 4) ได้กล่าวถึงสิ่งที่จำเป็นในการช่วยสอน คือ สื่อ หรืออุปกรณ์ โดยการใช้เทคโนโลยีที่สร้างขึ้นและใช้อย่างถูกต้องก็คือเทคโนโลยีที่จะมาช่วยให้มนุษย์มีโอกาสที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาศักยภาพของตนเองในการที่จะเข้าถึงธรรมด้วยปัญญา มีคุณธรรมและมีความสุข เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วและดีขึ้น การที่จะชี้ให้เห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือเสนอความคิดเห็นแก้ไขปรับปรุงในเรื่องต่าง ๆ เพื่อชักจูงโน้มน้าวจิตใจประชาชนให้ประพฤติตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสุขสงบในสังคม

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัย เรื่องการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบุรีรัตนาราม อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลวิจัยไปใช้

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่องการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตครั้งนี้ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพระนิสิตและสามเณรผู้ช่วยการอบรมวัดศรีบุรีรัตนาราม ซึ่งจากข้อค้นพบหรือผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระนิสิตวัดศรีบุรีรัตนาราม เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่พระนิสิต เจ้าอาวาสวัดศรีบุรีรัตนาราม และครูอาจารย์ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นงานวิจัยที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนสำคัญ คือ พระนิสิตวัดศรีบุรีรัตนาราม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ เจ้าอาวาสวัดศรีบุรีรัตนาราม เจ้าคณะอำเภอเมืองสระบุรี สามเณรผู้ช่วยการฝึกอบรม ตัวแทนครูอาจารย์ ตัวแทนนักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาให้พระนิสิตมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นจึงสามารถนำรูปแบบการวิจัยและพัฒนานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพระภิกษุสามเณรที่วัดอื่นๆ เพื่อให้บุคลากรในพุทธศาสนามีประสิทธิภาพที่จะไปทำหน้าที่เผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยเป็นเพียงผู้เฝ้าดูปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นผู้กำหนดบทบาทหรือแนวทางการพัฒนาด้วยตัวเองแต่ผู้วิจัยต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำเสนอสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแล้วนำเสนอสภาพปัญหาที่พบแก่ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อได้รับทราบและตัดสินใจร่วมกันว่าควรดำเนินการอย่างไรซึ่งในการดำเนินการนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนผู้มีส่วนสำคัญ คือ พระนิสิตวัดศรีบูรรัตนาราม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ เจ้าอาวาสวัดศรีบูรรัตนาราม เจ้าคณะอำเภอเมือง สามเณรผู้ช่วยฝึกอบรมตัวแทนครูอาจารย์ ตัวแทนนักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม จะต้องช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไข แสวงหาดัชนีชี้วัดความสำเร็จว่าเป็นอย่างไร และต้องแก้ไขตามแนวทางด้วยกันทุกฝ่าย ในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมในครั้งนี้ได้จัดโครงการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาพระนิสิต มีอุปสรรคหลายอย่างทั้งเรื่องเวลาในการพัฒนา จำนวนพระนิสิตที่ไม่มาก แต่ผลการวิจัยออกมาเป็นไปตามดัชนีชี้วัดทุกประการ

ดังนั้น ผู้ที่ทำการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติเป็นนักประสานสัมพันธ์ให้ความสำคัญกับความเห็นของทุกฝ่ายในการพัฒนาเพื่อให้บุคคลทุกฝ่ายมีความสามัคคีสามารถทำงานการพัฒนาได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการสรุปบทเรียนร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยต่อไป

3.1 การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการพัฒนาพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนารามเพื่อส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการทำหน้าที่เป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ในการพัฒนาพระนิสิตวัดศรีบูรรัตนารามยังมีหลายวิธีที่จะนำมาพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมได้ เช่น การออกแบบหลักสูตรการอบรมคุณธรรมจริยธรรม และการผลิตสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม

3.2 ในการจัดโครงการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ควรคำนึงถึงความเหมาะสมในเรื่องเนื้อหา และกิจกรรมที่จะเป็นประโยชน์มากที่สุด ที่พระนิสิตสามารถนำไปใช้ฝึกอบรมได้จริงหลังจากผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว

3.3 พระเถระที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่างๆต้องให้ความสำคัญต่อการทำหน้าที่เป็นพระวิทยากรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ให้พระนิสิตที่ทำหน้าที่เป็นพระวิทยากรมีความภาคภูมิใจและมีแรงกระตุ้นที่จะทำหน้าที่ให้ดีที่สุดเพื่อประโยชน์พระศาสนา แก่นักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่มาเข้ารับการอบรม และมีการส่งเสริมสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านการพัฒนาบุคลากรอยู่ตลอดเวลา